

Archeo-Art Bt. 2119 Pécel Csíktarcsa u. 8.,
E-mail: archeoart@t-email.hu

**ALMÁSFÜZITŐ IPARI PARK ÉS LOGISZTIKAI
KÖZPONT SZABÁLYOZÁSI TERV
ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY
RÉGÉSZETI FEJEZET**

Megrendelő: Planner-T Kft.

Készítette: Vágner Zsolt és Horváth Friderika régész

2006. november hó

ALMÁSFÜZITŐ IPARI PARK ÉS LOGISZTIKAI KÖZPONT ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNYA

RÉGÉSZETI FEJEZET

Bevezetés

A jelenlegi hatástanulmány Almásfüzitő Ipari Park és Logisztikai Központ Szabályozási Tervéhez és a helyi Építési Szabályzathoz készült a 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet alapján. Fontos megjegyezni, hogy a régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok csak a készítés időpontjában rendelkezésre álló kutatási adatokat tükrözik. Újabb régészeti jelenség, lelőhely esetleges előfordulása nem kizárható, mely új helyzeteket eredményezhet.

Almásfüzitő történetének rövid összefoglalása

Nagy múltú település (területén már az őskorban is éltek emberek, ennek már a késői neolitikumtól kezdve vannak régészeti bizonyítékai).

A római korban a Duna-menti límes védművei voltak a jelenlegi falu területén, így több őrtorony mellett az Azaum nevű katonai tábor (eleinte palánktábor, majd Marcus Aurelius császár idején kőtábor, valamint egy Valentinianus császársága idején épített „kiserőd”, melyet az V. század elejéig használtak (a hajdani római temetőből előkerült síremlékek közül néhány jelenleg a főtéren látható). A római kor emlékeként tartják számon továbbá az úgynevezett római töltést.

Füzitő területén népvándorlás- és avarkori leleteket is találtak. A település első okleveles említése 1001-ből ismert (a pannonhalmi apátság alapítóleveléből); ekkor Szent István a monostornak adományozta „Fizeg” halászfalut és népét. Későbbi oklevelekben (a XII-XIII. században) „Fizic”, „Fizio”, „Fyzig”, „Fizigteu”, „Fuzegthu” alakban fordul elő a falu neve (a „Füzitő” összetett szó, melynek előtagja „Füzegy” a Dunába ömlő patak neve, utótagja „tő” a patak torkolatát jelenti).

(A település *mai neve 1895 óta ismert*, tulajdonképpen a MÁV „adta”, amikor ezen a néven közös megállót létesített Almás községnek és Füzitőpusztának.)

A középkori Fizeg falu a mai településtől nyugatabbra helyezkedett el. Az Árpád-korban a bencés rend birtoka volt. A tatárjárás során elpusztult, majd IV. Béla az 1260-as években németekkel telepítette újra. Ekkor már révátkelő- és vámhely volt, halásztanyákkal. A már 1276-ban említett Prépost (akkoriban: Szent Elek) szigeten is három halásztanya állt.

A középkorban a falu többször gazdát cserélt: Csák Máté birtoka volt, majd (1422-től) a komáromi várhoz tartozott. A falut a törökök 1529-ben felégették, és az még az 1570-es összeírásban is lakatlan helyként szerepel.

1659-ben gróf Zichy István megvásárolta és református magyarokkal telepítette be. 1747-ben Mária Terézia utasítására az elmocsarasodó területet ármentesítették, a munkálatokat Mikoviny Sámuel cs. kir. mérnökkari őrnagy vezette. A füzitői birtok értéke ezáltal megnövekedett. 1758-tól tulajdonosa az őszönyi uradalom birtokosa, Berényi Erzsébet grófnő (gróf Zichy Miklós özvegye). A grófnő nem az elpusztult két középkori falu helyén, hanem az országút mellett, a mai falu helyén kezdett építkezni. Az 1784-87-es összeíráskor a falu pusztaként szerepel, 13 házzal, 32 lakossal.

A község újabb kori fejlődése az iparnak köszönhető. Az 1830-as évektől keményítő-, szesz- és enyvezőmű működött a Zichy-birtokon, 1848-54-ig cukorgyár, később ennek épületében keményítőgyár, majd gőzmalom üzemelt. Közigazgatásilag Füzitő ekkor Szőnyhöz tartozott.

1879-től Tussla Tivadar lett Füzitő tulajdonosa. Ő építtette Szőnytől Füzitőig a dunai árvízvédelmi töltést, majd 1884-ben a Budapest - Bécs vasútvonal kiépítéséhez birtokából ingyen területet ajánlott fel; cserébe a település vasútállomáshoz jutott. 1891-ben megnyílt az Almásfüzitő – Esztergom helyi érdekű vasút is. Mindezek következtében az iparfejlesztés a századforduló után felgyorsult. 1904-ben megkezdtek a *Vacuum Oil Company (VOC) Rt.* építését, mely 1907-ben fejeződött be (a gyárban ekkor 200 fő dolgozott).

Az újjáépített üzem 1950-ben Almásfüzitői Ásványolajipari Nemzeti Vállalat néven államosították, majd beolvasztották a MASZOLAJ Rt. nevű, 1954-ben megszűnt szovjet-magyar vegyesvállalatba. Ekkor jött létre az Almásfüzitői Kőolajipari Vállalat, mely 1962-ben egyesült a szőnyivel (Komáromi Kőolajipari Vállalat néven). A technikai fejlesztéseket (legjelentősebb a kenőanyagok és kenőzsírok korszerű kiszerezésére 1983-85-ben épült hordógyár) követően 1991. októberében ebből alakult meg a Magyar Olaj- és Gázipari Rt.

Az eredetileg évi 60.000 tonna kapacitására szánt *Timföldgyár* építését 1941-ben kezdték meg, de a háború miatt a gyárat csak 1950-ben tudták beindítani. A gyárat és a vele együtt átadott lakótelepet (ez a jelenlegi úgynevezett „Nagykolónia”) Verő Imre okl. építészmérnök tervezte.

A lakosság többségének munkalehetőséget biztosító gyár hosszabb távon, így jelenünkre, és jövőnkre is kiható komoly környezeti problémákat eredményezett. A timföldgyártás „hulladékként”, „melléktermékeként” keletkező vörösesbarna, zagy-szerű anyagot (az úgynevezett vörösiszapot) ugyanis részben a gyár területén, részben azon kívül, a Duna-parton kialakított zagyártató kazettákban, az úgynevezett vörösiszap-tározókban helyezték el. A gyár működése során hatalmas mennyiségű vörösiszap keletkezett; a tározók területe csaknem 170 ha! Évtizedek óta megoldatlan ezen lerakók sorsa; eredetileg azokat csak átmeneti tárolásra szánták, de mivel a vörösiszap hasznosítására tett eddigi próbálkozások nem jártak sikerrel, jelenleg a szakemberek inkább a tározók rekultiválásának lehetőségeit vizsgálják.

Az Almásfüzitői Timföld Kft. (Aloxid Kft.) bauxitfeldolgozási részlegét a kedvezőtlen értékesítési feltételek miatt 1994. novemberében leállították, majd az alumínium árának nagyarányú csökkenése miatt 1997-ben a gyár egésze véglegesen leállt.

A tervezési terület régészeti emlékeinek rövid bemutatása:

Őskor:

Az őskorban már az újkőkortól kezdve kerültek elő rövidebb-hosszabb idejű emberi megtelepedésre utaló nyomok. Ezeket a megtelepedéseket, csak egymástól távol eső foltokban sikerült megfigyelni eddig. A Timföldgyár és Perjépuszta I-II. lelőhelyeken nehezen keltezhető szörvány kerámia leletanyagok kerültek elő, melyek különböző őskori megtelepedésekre utalnak..

Neolitikum:

Ebből a korszakból jelenleg nem ismerünk leleteket a település területén.

Rézkor:

Ebből a korszakból jelenleg nem ismerünk leleteket a település területén.

Bronzkor:

A Timföldgyár területén pontosabban nem ismert korú bronzkori telepjelenségek, szörványleletek mellett kerültek elő a középső-bronzkori ún. mészbetétes kultúra népéhez köthető települések és temetők nyomai több esetben. Ugyanitt a késő-bronzkori, ún. Urnamezős kultúra népeihez köthető temető nyomait figyelték meg.

Vaskor:

Ebből a korszakból jelenleg nem ismerünk leleteket a település területén.

Római-kor:

Itt a Duna mentén futott a Limes határerődvonala, melynek egy őrtornya és persze a Limes út emlékei és más szórvány településnyomok maradtak ránk.

Népvándorlások:

Ebből a korszakból jelenleg nem ismerünk leleteket a település területén.

Középkor:

A Prépost-szigeten fekszik a középkori **Szent Elek kápolna**, melynek patrocíniuma korai királyi alapításra utalhat.

A tervezési terület régészeti örökség értékeinek védettsége

A kulturális örökség védelme érdekében a terület- és településfejlesztéssel, valamint a terület és településrendezéssel kapcsolatos változások, beruházások tervezését e védelemmel összhangban kell megoldani. A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük. *A Kötv 10.§-a szerint a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti helyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni.*

A Kötv 11.§-a szerint a régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak, de régészeti érdekű területeiről is a régészeti örökség elemi csak feltárás keretében mozdíthatók el Kötv 19.§ (1). A Kötv 7.§ 14. pontja szerint *régészeti érdekű területnek minősül minden olyan terület, ahonnan régészeti emlék és leletek előkerülése várható.* Különös tekintettel az egykori vízfolyások, erek és folyók magas partvonulatai, valamint egyéb a környezetükből kiemelkedő magaslatok, vagy olyan területek, melyek korábbi időszakokban megtelepedésre alkalmasak voltak.

A régészeti örökség védelme érdekében különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változások kapcsán, mivel bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával elpusztulhatnak a régészeti örökség elemei.

Az Kötv 22-23.§-a, továbbá *A régészeti lelőhelyek feltárásának ... részletes szabályairól szóló 18/2001 (X.18.) NKÖM rendelet 14.§-a* szerint a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal el kell kerülni. Ha a lelőhelyek elkerülése a földmunkával járó fejlesztés beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás másutt nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární. A tervezett munkálatok kizárólag a feltárás befejezése után kezdődhetnek el. A régészeti feltárások költségét annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált Kötv 19.§ (3). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezelékét kell költségelőirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére Kötv 22.§(1).

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. Ha bármilyen tevékenység során váratlan régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (kivitelező, beruházó) az örökségvédelmi törvény 24.§-a értelmében köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni és az emlék vagy lelet előkerülését az önkormányzat jegyzőjének és a területileg illetékes múzeumnak haladéktalanul jelenteni és a helyszín, valamint a lelet őrzéséről gondoskodni.

A tervezési területen található azonosított régészeti lelőhelyek védelmének kategóriái:

1. Regisztrált régészeti lelőhely

A 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján általános régészeti védelem alatt áll, ex lege minden KÖH által regisztrált lelőhely.

Lelőhely	Védettsége
1. Almásfüzitő – Timföldgyár	Általános régészeti védelem
2. Almásfüzitő – Perjéspuszta I.	Általános régészeti védelem
3. Almásfüzitő - Prépost-sziget	Általános régészeti védelem
4. Almásfüzitő – Perjéspuszta II.	Általános régészeti védelem

Összefoglaló értékelés

A régészeti lelőhelyekről általában

Az Almásfüzitői Ipari Park és logisztikai Központ területén négy azonosított régészeti lelőhelyről van adatunk. A település területén előkerült régészeti lelőhelyek vegyesen az őskori, római-kori és középkori jeleniéhez kapcsolódnak.

Itt kell meg említeni, hogy számos a régészeti adattárakban és a szakirodalomban Almásfüzitő neve alatt szereplő lelőhely nem a jelenlegi település közigazgatási területén található. Ezért a hatástanulmány értelemszerűen nem is vizsgálja őket, mivel a település tervezett fejlesztései nem érintik őket.

A legnagyobb régészeti lelőhely, a Timföldgyár területe mára vagy teljesen, vagy nagyon nehezen hozzáférhető fedett pozícióban található. A másik három lelőhely közül Perjéspuszta II. fedetlen mezőgazdasági terület, míg Perjéspuszta I. és Prépost-sziget részben erdővel fedett, bolygatott területre esik.

A tervezett változások hatásai:

- 1. lelőhely (Timföldgyár) területén tervezett ipari park és logisztikai központ területén nagy fokú bolygatottság és fedettség miatt a talajmunkával járó beruházásokat csak régészeti szakfelügyelet mellett szabad engedélyezni. Amennyiben a szakfelügyelet során feltárható régészeti emlék kerül elő, akkor a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján ha indokolt megelőző feltárást kell végezni.
- 2. lelőhely (Perjéspuszta I.) területén a terület kitisztítása után szükséges terepbejárások és próbafeltárás eredményei alapján, ha szükséges, akkor a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján, ha indokolt megelőző feltárást kell végezni.
- 3. lelőhely (Prépost-sziget) területén a szükséges próbafeltárások alapján lehet csak értékelni a tervezett kikötő projekt megvalósíthatóságát, mivel az veszélyeztetheti az értékes középkori emlékeket. A szükséges terepbejárások és próbafeltárás eredményei alapján, ha szükséges, akkor a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján, ha indokolt, megelőző feltárást kell végezni.
- 4. lelőhely (Perjéspuszta II.) területén a szükséges részletes terepbejárás eredményei alapján a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján, ha indokolt, megelőző feltárást kell végezni.

Mivel a tervezett beruházás érinti a régészeti lelőhelyek területét, ezért ott régészeti emlékek előkerülése feltételezhető, melyek a módosított 2001. évi LXIV. Törvény 11. §-a alapján a régészeti lelőhelyként ex lege, a törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. Ezek esetében az alábbi jogszabályok szerint kell eljárni. Az Kötv 22-23.§-a, továbbá *A régészeti lelőhelyek feltárásának részletes szabályairól szóló 18/2001 (X.18.) NKÖM rendelet 14.§-a* szerint a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás során el kell kerülni.

Ha a lelőhelyek elkerülése a földmunkával járó fejlesztés beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás másutt nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární. A tervezett munkálatok kizárólag a feltárás befejezése után kezdődhetnek el. A régészeti feltárások költségét annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált Kötv 19.§ (3). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezrelékét kell költségelőirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére Kötv 22.§.(1). A tervezett tevékenység építési tevékenység előtt a (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás engedélyeztetési eljárása során a módosított 2001. évi LXIV. Törvény 64. § (4) bekezdés a) pontja alapján a KÖH területileg illetékes Budapest Környéki Irodáját szakhatósággént meg kell keresni. A szükséges megelőző kutatások elvégzéséhez a helyileg illetékes múzeummal kell megállapodást kötni.

Váratlanul előkerülő régészeti emlékek

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, illetve lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. Ha bármilyen tevékenység során váratlan régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (kivitelező, beruházó) az örökségvédelmi törvény 24.§-a értelmében köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni és az emlék vagy lelet előkerülését az önkormányzat jegyzőjének és a területileg illetékes múzeumnak haladéktalanul jelenteni és a helyszín, valamint a lelet őrzéséről gondoskodni.

A régészeti lelőhelyek bemutathatósága és hasznosíthatósága:

- 2. lelőhely (Perjépuszta I.) területén található római őrtorony meglévő maradványainak bemutatása szükségszerű és látványos lehet. Ezek szoktak a leggyakrabban az enyészet tárgyai válni, ha kutatásuk után elfelejtjük őket. Ugyanakkor bemutatásuk nem igényel nagy területet és befektetést.
- 3. lelőhely (Prépost-sziget) területén fontos lenne a történelmi szerepe miatt is kiemelten értékes Szent Elek kápolna bemutatása, annak feltárása után.
- A többi régészeti lelőhely bemutathatósága és hasznosíthatósága, csak azok részletesebb kutatása, feltárása alapján tervezhető meg.

A régészeti lelőhelyek kutatási igényei:

A tervezési területéről ismert régészeti lelőhelyek közül csak kevés lelőhely esetében történt régészeti feltárás. A lelőhelyek többsége csak bejelentés és felszíni leletgyűjtések, kapcsán lettek megfigyelve és rögzítve.

- 1. lelőhely (Timföldgyár) területe az ipari létesítményekkel való sűrű beépítettség és bolygatás miatt már érdemben nem kutatható.
- 2. lelőhely (Perjépuszta I.) területe, annak kitisztítása után újra kutatható lesz, mely kapcsán további részletes régészeti terepbejárást, illetve a római-kori őrtorony próba- és teljes feltárást lenne szükséges elvégezni.
- 3. lelőhelyen (Prépost-sziget) nélkülözhetetlen lenne a található veszélyeztetett középkori Szent Elek kápolna helyének pontosítása részletes, intenzív, négyzethálós régészeti terepbejárás illetve próbafeltárást alapján, illetve a maradványok tervszerű feltárása.
- 4. lelőhely (Perjépuszta II.) területén az aktív mezőgazdasági művelés hatásai miatt az általános régészeti terepbejárások alapján a lelőhelyek pontos határai nehezen voltak rögzíthetőek. Emiatt a hozzáférhető lelőhelyeken, mindenek előtt részletes, intenzív, négyzethálós régészeti terepbejárásokat, illetve próbafeltárást lenne szükséges végezni.

Javaslat a Helyi Építési Szabályzat vonatkozó előírására, és külön Függelék rögzítésére

Javaslat a HÉSZ vonatkozó előírására:

A régészeti örökség kezelése kapcsán a 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény szerint kell eljárni.

Javaslat a Függelék tartalmára:

A kulturális örökség védelme érdekében a terület- és településfejlesztéssel, valamint a terület és településrendezéssel kapcsolatos változások, beruházások tervezését e védelemmel összhangban kell megoldani. A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük. A 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény (továbbiakban Kötv) 10.§-a szerint a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti helyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni.

A Kötv 7.§ 14. pontja szerint *régészeti érdekű területnek minősül minden olyan terület, ahonnan régészeti emlék és leletek előkerülése várható.* Különös tekintettel az egykori vízfolyások, erek és folyók magas partvonulatai, valamint egyéb a környezetükből kiemelkedő magaslatok, vagy olyan területek, melyek korábbi időszakokban megtelepedésre alkalmasak voltak.

A Kötv 11.§-a szerint *a régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak, de régészeti érdekű területről is a régészeti örökség elemei csak feltárás keretében mozdíthatók el* Kötv 19.§ (1).

A régészeti örökség védelme érdekében különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változások kapcsán, mivel bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával elpusztulhatnak a régészeti örökség elemei.

Váratlanul előkerülő régészeti emlékek esetében az alábbiak szerint kell eljárni.

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. Ha bármilyen tevékenység során váratlan régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (kivitelező, beruházó) az örökségvédelmi törvény 24.§-a értelmében köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni és az emlék vagy lelet előkerülését az önkormányzat jegyzőjének és a területileg illetékes Fejér Megyei Múzeumok Igazgatóságának haladéktalanul jelenteni és a helyszín, valamint a lelet őrzéséről gondoskodni, valamint a régészeti feltárás lehetőségét biztosítani. Mindezek elmulasztása büntetőjogi felelősséggel jár.

1. Lelelőhely

Lelelőhely neve: Almásfüzitő-Timföldgyár

Lelelőhely helyrajzi száma: 119

Lelelőhely típusa: Temető, Település, Út

Lelelőhely kora: Őskor, Bronzkor, Római-kor, Árpád-kor

Lelelőhely védettsége: Általános régészeti védelem

Lelelőhely leírása:

A Timföldgyár sűrűn beépített területén számos területén került elő régészeti lelet, főként leletmentések és helyszíni szemlék során. Ez alapján feltételezhető, hogy a régészeti lelőhely a gyár területének többségét lefedte.

A lelőhelyet egy részét 1942-ben a Timföld építésénél tárták fel. Ennek során egy őskori telep része, egy római út több szakasza, négy Árpád-kori sír és egy lakóház, valamint egy késő-bronzkori, HCD urnatemető került elő.

1950-ben a Timföldgyár területéről egy nyéllukas kőbalta került a MNM-ba (Ltsz. 45/1950.3).

A Timföldgyár üzemterületéhez Ny-ról csatlakozó részen, a Komáromi Építőipari Vállalat területéről (122. Pannon Építőipari Kft) 1970-ben mészbetétes díszítésű urna töredékei kerültek a MNM-be (MNM Ltsz. 18/1970.6.). Az alumíniumgyár építéskor előkerült leletek közül Martin József a következő római kori leleteket szolgáltatta be a MNM-nek: edénytöredékek, 2 bögre, tála, kőgolyó, bronz lószerszámveretek, hagymafejes fibula, csipesz, ezüst gyűrű, 2 lándzsa, csonttű (MNM Ltsz. 11/1951.1-17.)

1949-50-ben a Timföld Gyár igazgatósági épületeinek építése során Lenhardt György megfigyelése szerint 2 ismeretlen korú sírt, és szórvány őskori kerámia leleteket, állatcsontokat, a labor területén, pedig szintén őskori szórvány leleteket találtak.

A Timföld Gyár Ny-i oldalán pontosan nem ismert helyen Lenhardt György leírása szerint, az ún. vörösiszap-csatorna ásásakor elpusztítottak egy bronzkori temetőt is. A terület teljes mértékű bolygatottsága miatt a lelőhely nem azonosítható.

Lelelőhely kutatása:

1942., Radnóti Aladár és Botlyán Árpád ásátása

1949-1950., Lenhardt György helyszíni szemléje

1959., Korek József terepbejárása

Lelelőhely állapota:

A gyártelep által beépített, erősen bolygatott terület.

Tervezett változtatás:

A régészeti lelőhelyet a tervezett ipari park területe érinti.

Irodalom, forrás:

Botlyán Árpád: Jelentés, MNM Rég. Adattára 30.A.I.1942

Hörömpöly M.: Almásfüzitő helytörténete. Almásfüzitő 1998, 11.

MTA Rég. Int. Adattár, Almásfüzitő, Irodalmi karton

Korek József: Komárom – Dunaalmás közötti szakasz terepbejárása

Kuny Domokos Múzeum Adattára Ltsz. 121-73., MNM Rég. Adattár VII.162/1961.

Radnóty Aladár: Jelentés, MNM Rég. Adattára 439.Sz.VII.

Hatásvizsgálat

Tervezett változás hatása:

A régészeti lelőhelyet a tervezett ipari park területére tervezett, építkezéssel járó beruházások veszélyeztethetik.

Bemutathatóság és hasznosíthatóság:

A terület bolygatottsága és fedettsége miatt nincs mód bemutatásra.

Kutatási igények:

A terület bolygatottsága és fedettsége miatt érdemben nem kutatható.

Javaslatok:

A régészeti lelőhely területén végzendő esetleges kisebb talajmunkákkal járó építkezések esetében a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve megelőző feltárást kellene végezni. Azonban a Timföldgyár területének többsége mára teljesen bolygatott, illetve fedett, számos helyen erősen szennyezett. A területen tervezett ipari park és logisztikai központ területén nagy fokú bolygatottság és fedettség miatt a talajmunkával járó beruházásokat csak régészeti szakfelügyelet mellett szabad engedélyezni. Amennyiben a szakfelügyelet során feltárható régészeti emlékek kerülnek elő, akkor a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján ha indokolt megelőző feltárást kell végezni.

Ezek esetében az alábbi jogszabályok szerint kell eljárni.

Az Kötv 22-23.§-a, továbbá *A régészeti lelőhelyek feltárásának részletes szabályairól szóló 18/2001 (X.18.) NKÖM rendelet* 14.§-a szerint a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás során el kell kerülni. Ha a lelőhelyek elkerülése a földmunkával járó fejlesztés beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás másutt nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tájni. A tervezett munkálatok kizárólag a feltárás befejezése után kezdődhetnek el. A régészeti feltárások költségét annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált Kötv 19.§ (3). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezrelékét kell költségelőirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére Kötv 22.§.(1). A tervezett tevékenység építési tevékenység előtt a (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás engedélyeztetési eljárása során a módosított 2001. évi LXIV. Törvény 64. § (4) bekezdés a) pontja alapján a KÖH területileg illetékes Budapest Környéki Irodáját szakhatóságként meg kell keresni. A szükséges megelőző kutatások elvégzéséhez a helyileg illetékes múzeummal kell megállapodást kötni.

2. Lelelőhely

Lelelőhely neve: Almásfüzitő – Perjépuszta I.

Lelelőhely helyrajzi száma: 012/3a, 012/4-5

Lelelőhely típusa: Őrtorony, Szórvány lelet

Lelelőhely kora: Római-kor, Őskor, Bronzkor

Lelelőhely védettsége: Általános régészeti védelem

Lelelőhely leírása:

Paulovics a brigetioi ásatai során tesz említést arról, hogy az első jelentősebb burgus a Perjépusztai részen áll, a gazdasági épületek alatt. Lenhardt György szerint az őrtorony egyik követ a szivattyúház falába beépítve lehet megtalálni.

A területen Lenhardt György őskori, bronzkori szórvány leleteket gyűjtött Korek József közlése szerint.

Lelelőhely kutatása:

1959., Korek József terepbejárása

Lelelőhely állapota:

Jelenleg fedetlen mezőgazdasági terület, mely azonban a korábbi majorság által bolygatott.

Tervezett változtatás:

A régészeti lelőhelyet a tervezett ipari park területe érinti.

Irodalom, forrás:

Vísy Zs.: A rípa Pannonica Magyarországon, Budapest 2000. 36.

Paulovics I.: Újabb kutatás a brigetioi (szőnyi) római táborban és annak környékén.

In: ArchÉrt (1934) 134-140. 7. kép

Korek József: Komárom – Dunaalmás közötti szakasz terepbejárása

Kuny Domokos Múzeum Adattára Ltsz. 121-73.

Hatásvizsgálat

Tervezett változás hatása:

A régészeti lelőhelyet a tervezett ipari park és logisztikai központhoz tartozó hőerőmű építése kapcsán építkezéssel járó beruházások veszélyeztethetik.

Bemutathatóság és hasznosíthatóság:

A Limes határvonal fontos legjellegzetesebb elemének, az őrtoronynak a bemutatása nélkülözhetetlen lenne a területen, már csak turisztikai fejlesztés céljából is.

Kutatási igények:

Fontos lenne a mezőgazdasági munkák és a természetes pusztulás által veszélyeztetett őrtorony próba és teljes feltárása, mely lehetőséget adna annak bemutatására is.

Javaslatok:

A terület kitisztítása után szükséges terepbejárások és próbafeltárás eredményei alapján, ha szükséges, akkor a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján, ha indokolt megelőző feltárást kell végezni.

Ezek esetében az alábbi jogszabályok szerint kell eljárni.

Az Kötv 22-23.§-a, továbbá *A régészeti lelőhelyek feltárásának részletes szabályairól szóló 18/2001 (X.18.) NKÖM rendelet* 14.§-a szerint a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás során el kell kerülni. Ha a lelőhelyek elkerülése a földmunkával járó fejlesztés beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás másutt nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární. A tervezett munkálatok kizárólag a feltárás befejezése után kezdődhetnek el. A régészeti feltárások költségét annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált Kötv 19.§ (3). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezrelékét kell költségelőirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére Kötv 22.§.(1). A tervezett tevékenység építési tevékenység előtt a (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás engedélyeztetési eljárása során a módosított 2001. évi LXIV. Törvény 64. § (4) bekezdés a) pontja alapján a KÖH területileg illetékes Budapest Környéki Irodáját szakhatóságként meg kell keresni. A szükséges megelőző kutatások elvégzéséhez a helyileg illetékes múzeummal kell megállapodást kötni.

3. Leleőhely

Leleőhely neve: Almásfüzitő - Prépost-sziget (Szent Elek sziget)

Leleőhely helyrajzi száma: 04/3

Leleőhely típusa: Templom, kápolna

Leleőhely kora: Középkor

Leleőhely védettsége: Általános régészeti védelem

Leleőhely leírása:

Hörömpöly Mihály helytörténész erre a szigetre helyezi az 1102. évi oklevélben említett Szent Elek kápolnát, a területen régészeti kutatást azonban eddig nem folytattak. A kápolna az oklevelek szerint fontos hiteleshelyként működött a középkorban, több évszázadon keresztül. Az épület pontos helyét a korábbi kutatások hiányában nem ismerjük.

Leleőhely kutatása:

A terület szabadon álló, kutatatlan.

Leleőhely állapota:

Szabadon álló, többségében fedetlen árvízvédelmi terület.

Tervezett változtatás:

A Prépost-sziget területére egy jelentős forgalmú, többfunkciós kikötő projektet terveznek.

Irodalom, forrás:

Hörömpöly M.: Almásfüzitő helytörténete. Almásfüzitő 1998, 22.

Hatásvizsgálat

Tervezett változás hatása:

A Prépost-szigetre tervezett többfunkciós kikötő projekt érintheti és veszélyeztetheti a szigeten lévő középkori templomromokat és a hozzá kapcsolódó régészeti jelenségeket.

Bemutathatóság és hasznosíthatóság:

A Prépost-szigeten álló templom rom a középkorban jelentős szerepet betöltő préposti kápolna, hiteleshely emlékéét őrzí. Műemlékvédelmi, régészeti, valamint turisztikai szempontok szerint egyaránt fontos lenne ezek bemutatása egy részletesebb kutatás alapján.

Kutatási igények:

Mivel a szigeten régészeti kutatásokra nem volt mód korábban, ezért nagyon sürgető lenne a történeti szempontból kiemelkedő fontosságú emlékek részletes kutatása, feltárása a templom pontos helyének, kiterjedésének és állapotának meghatározásához.

Javaslatok:

A Prépost-sziget területén a szükséges terepbejárások és próbafeltárások alapján lehet csak értékelni a tervezett projekt megvalósíthatóságát, mivel az veszélyeztetheti a jelentős középkori emlékeket. A terület kitisztítása után szükséges terepbejárások és próbafeltárás eredményei alapján, ha szükséges, akkor a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján, ha indokolt megelőző feltárást kell végezni.

Ezek esetében az alábbi jogszabályok szerint kell eljárni.

Az Kötv 22-23.§-a, továbbá *A régészeti lelőhelyek feltárásának részletes szabályairól szóló 18/2001 (X.18.) NKÖM rendelet* 14.§-a szerint a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás során el kell kerülni. Ha a lelőhelyek elkerülése a földmunkával járó fejlesztés beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás másutt nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární. A tervezett munkálatok kizárólag a feltárás befejezése után kezdődhetnek el. A régészeti feltárások költségét annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált Kötv 19.§ (3). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezrelékét kell költségelőirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére Kötv 22.§.(1). A tervezett tevékenység építési tevékenység előtt a (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás engedélyeztetési eljárása során a módosított 2001. évi LXIV. Törvény 64. § (4) bekezdés a) pontja alapján a KÖH területileg illetékes Budapest Környéki Irodáját szakhatóságként meg kell keresni. A szükséges megelőző kutatások elvégzéséhez a helyileg illetékes múzeummal kell megállapodást kötni.

4. Leleőhely

Leleőhely neve: Almásfüzitő – Perjépuszta II.

Leleőhely helyrajzi száma: 012/40

Leleőhely típusa: Település

Leleőhely kora: Óskor

Leleőhely védettsége: Általános régészeti védelem

Lelőhely leírása:

Almásfüzítői lakosok közlése szerint a Perjéspusztán, az 1. sz. országút felé eső szántóterületen, egy az úttal párhuzamos, enyhén kiemelkedő keskeny háton településre utaló szórvány, ismeretlen korú őskori leleteket lehetett megfigyelni mezőgazdasági munkák során.

Lelőhely kutatása:

Helyi lakosok megfigyelése

Lelőhely állapota:

Mezőgazdasági művelés alatt álló szántóterület.

Tervezett változtatás:

A régészeti lelőhelyet a tervezett hőerőmű területe érinti.

Irodalom, forrás:

Horváth Friderika adatgyűjtése

Hatásvizsgálat

Tervezett változás hatása:

A régészeti lelőhelyet a tervezett ipari park és logisztikai központhoz tartozó hőerőmű építése kapcsán építkezéssel járó beruházások veszélyeztethetik.

Bemutathatóság és hasznosíthatóság:

A terület további kutatás nélkül nem értékelhető.

Kutatási igények:

A lelőhely területén az aktív mezőgazdasági művelés hatásai miatt az általános régészeti terepbejárások alapján a lelőhelyek pontos határai nehezen voltak rögzíthetőek. Emiatt a hozzáférhető lelőhelyeken, mindenek előtt részletes, intenzív, négyzethálós régészeti terepbejárásokat, illetve próbafeltárást lenne szükséges végezni.

Javaslat:

A lelőhely területén a szükséges részletes terepbejárás eredményei alapján a hatályos 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján próba, illetve az alapján, ha indokolt megelőző feltárást kell végezni.

Ezek esetében az alábbi jogszabályok szerint kell eljárni.

Az Kötv 22-23.§-a, továbbá *A régészeti lelőhelyek feltárásának részletes szabályairól* szóló 18/2001 (X.18.) NKÖM rendelet 14.§-a szerint a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás során el kell kerülni. Ha a lelőhelyek elkerülése a földmunkával járó fejlesztés beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás másutt nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární. A tervezett munkálatok kizárólag a feltárás befejezése után kezdődhetnek el. A régészeti feltárások költségét annak kell fedezni, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált Kötv 19.§ (3). A fejlesztések, beruházások tervezése során a megelőző feltárás teljes költségét, de legalább a teljes bekerülés 9 ezrelékét kell költségelőirányzatként biztosítani a feltárás fedezetére Kötv 22.§.(1). A tervezett tevékenység építési tevékenység előtt a (bontás, alapozás, pince- és mélygarázs-építés, közművesítés, egyéb nyomvonalas létesítmények kiépítése, tereprendezés), ill. telekalakítás engedélyeztetési eljárása során a módosított 2001. évi LXIV. Törvény 64. § (4) bekezdés a) pontja alapján a KÖH területileg illetékes Budapesti Könyéki Irodáját szakhatóságként meg kell keresni. A szükséges megelőző kutatások elvégzéséhez a helyileg illetékes múzeummal kell megállapodást kötni.

NYILATKOZAT

Az Almásfüzítő Ipari Park és Logisztikai Központ Örökségvédelmi Hatástanulmányának Régészeti fejezetét készítő régész nyilatkozik, hogy a régészeti tanulmányt a 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendeletnek és a hatósági előírásoknak megfelelően készítette el, a tervezett megoldások megfelelnek a hatályos jogszabályoknak.

Továbbá nyilatkozik, hogy a tanulmány elkészítésére az érvényes szakirányú felsőfokú régész végzettsége alapján jogosult.

Vágner Zsolt s.k. régész

Dr. Horváth Friderika s.k. régész

Oklevélszám: 459/2002

Sz-21/2002.

Pécel, 2006. november 20.

